

‘Ο ρόλος τῆς ‘Ελληνίδας στὴν πολιτικὴ ζωὴ

*Εἰσήγησις τῆς κ. Φρόσως Πανοπούλου, Νομικοῦ,
Προέδρου Σ.Δ.Γ. Θεσ/νίκης*

Μιὰ σύντομη ἱστορικὴ ἀναδρομὴ θὰ μᾶς βοηθήσει σημαντικὰ γιὰ τὴν κατανόησι τῶν θεμάτων σὲ βάθος.

Ἀπὸ τὰ ἀρχαιότατα χρόνια ἡ γυναίκα, παρ’ ὅλο πὺν πρόσφερε πολλὰ ὅταν τῆς δόθηκε ἡ εὐκαιρία, στὴν τέχνη, στὴν ἐπιστήμη, στὰ γράμματα καὶ στὴν κοινωνία γενικότερα, θεωρήθηκε ὑποδεέστερο πλάσμα ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ καταπίεστηκε κατὰ καιροὺς σκληρὰ. Μέσα στοὺς αἰῶνες οἱ γυναῖκες, ὁμαδικὰ καὶ μεμονωμένα, πάλαιψαν σκληρὰ γιὰ τὴ χειραφέτησίν τους καὶ τὴν ἀπόκτησι ἴσως πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν δικαιωμάτων μὲ τοὺς ἄνδρες. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ πὺν εἶπε ὁ γνωστὸς σκηνοθέτης, Μίνως Βολανάκης, σὲ συνέντευξιν τύπου: «... ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ τὸ γεγονός πὺν σ’ ὅλες τὶς ἀρχαῖες τραγωδίεσ καὶ κωμωδίεσ ἐπαναστάτεσ εἶναι οἱ γυναῖκεσ. Γιατί; Γιατί ἐκεῖνεσ εἶναι οἱ καταπιεσμένες, οἱ δεύτερησ κατηγο-

ρίας ἄνθρωποι. Γιατί ἐκεῖνεσ πὺν τὴ γεννοῦν τὴ ζωὴ ζέρουν νὰ ἐκτιμοῦν καὶ τὴν καταρρακωμένη τῆς ἀξιοπρέπεια, καὶ τὴ στερημένη τῆς ἐλευθερία, ἔχουν ἀυξημένο ἀπέναντί τους τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνησ». Ἀλλὰ πεῖτε μου ζέρετε περιπτώσεισ πὺν οἱ ἐπαναστάτεσ εἶναι οἱ ἰσχυροί, οἱ σφετεριστέσ, τ’ ἀφεντικὰ; Ἡ μακροχρόνια αὐτὴ πάλη τῶν γυναικῶν ὀνομάστηκε «Φεμινισμὸσ» ἀπὸ τὴν λατινικὴ λέξι feminismus, πὺν εἶναι μιὰ κοινωνιολογικὴ θεωρία, ἡ ὀποία διακηρύσσει ὅτι ἀπαραίτητη προϋπόθεσι γιὰ τὴν βελτίωσι καὶ προαγωγή τῆς κοινωνίασ ἀποτελεῖ ἡ χειραφέτησι καὶ ἡ ἰσοτιμία τῆς γυναῖκασ μὲ τὸν ἄνδρα σ’ ὅλουσ τοὺσ τομεῖσ τῆς ἀνθρώπινησ δραστηριότητασ. Καὶ παρὰ τὴ σκληρὴ πολεμικὴ πὺν δέχεται, τὸ Γυναικεῖο Κίνημα ἐξακολουθεῖ νὰ ζαπλώνεται καὶ νὰ προσελκύει γυναῖκεσ πὺν οὐδέποτε στὴ ζωὴ τους εἶχαν πολιτικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ

ένεργη συμμετοχή στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες. Τώρα εάν όρίσουμε τη συνειδητοποίηση σαν μια διαρκή διαδικασία μέσα από την οποία οι άνθρωποι (άνδρες και γυναίκες) συλλαμβάνουν την εικόνα της ζωής τους και ξεπερνώντας την άλλοτρίωση γίνονται οι ελεύθεροι δημιουργοί του ιστορικού τους μέλλοντος, τότε οφείλουμε να παραδεχθούμε τη συμβολή του φεμινισμού που καθημερινά αποσπᾶ άτομα από τη σιωπηλή αδρανή κοινωνική μάζα και τὰ αποφασιστικοποιεῖ.

Ἡ Ἑλληνίδα στὴν πολιτικὴ

Εἰκοσιεπτὰ χρόνια κοινοβουλευτικῆς ζωῆς μετὰ τὴ συμμετοχὴ τῆς γυναίκας, πού ἀπὸ τὸ 1952 ἔχει τὸ συνταγματικὰ κατοχυρωμένο δικαίωμα νὰ ψηφίζει καὶ νὰ ψηφίζεται, δὲν κατόρθωσαν νὰ στείλουν στὸ ἑλληνικὸ κοινοβούλιο παρὰ ἓνα ἐλάχιστο ἀριθμὸ γυναικῶν, τὴ στιγμή πού στὴν Εὐρώπη ὑπάρχει σήμερα καὶ πρωθυπουργός. Ποῦ οφείλεται αὐτό; Ὅπως ὅλα τὰ θέματα πού ἀφοροῦν τὴν ἰσοτιμία, ἔχει πολλὲς αἰτίες. Θ' ἀναφερθοῦμε τώρα στὶς βασικὲς.

Κατ' ἀρχὴν ἡ θέση τῆς γυναίκας πρέπει νὰ εἶναι παντοῦ ὅπου μπορεῖ καὶ θέλει νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὴ δραστηριότητά της καὶ τίς ικανότητές της, γιατί μιὰ κοινωνία, πού ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ γενικὴ πρόοδο καὶ τὴν εὐημερία της, δὲν ἔχει μόνο νὰ χάσει πολλὰ ἀν στερηθεῖ ἢ περιορίσει τίς ὑπηρεσίες καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ μισοῦ πληθυσμοῦ πού εἶναι οἱ γυναῖκες, ἀλλὰ διαπράττει μεγάλη καὶ ἀσυγχώρητη ἀδικία, πού δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχει γενικὰ σοβαρὰ καὶ ἐπιβλαβεῖς ἐπιπτώσεις. Ἄν δὲν κληθοῦν νὰ πάρουν μέρος καὶ οἱ γυναῖκες καὶ δὲν ἐξασφαλισθεῖ ἡ ἐνεργὴ συμμετοχὴ τους στὴν πολιτικὴ ζωὴ, τότε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος γιὰ ὀλοκληρωμένη καὶ πραγματικὴ Δημοκρατία, ἰσότητα καὶ ἐλευθερία.

Ἄς ἀναφερθοῦμε λοιπὸν τώρα στοὺς βασικοὺς λόγους τῆς μεγάλῃς ἀπουσίας τῆς Ἑλληνίδας γυναίκας ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνή.

1) Ὁ σχετικὰ μικρὸς χρόνος πού ἡ Ἑλληνίδα ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου σὲ σχέση μετὰ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

2) Ἡ πολιτικὴ δράση στὴν ἀστικὴ κοινωνία ἀπαιτεῖ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς σύνθετης πολιτικῆς προπαρασκευῆς, πού δὲν εἶναι κατὰ κανόνα προσιτὴ στὴ γυναίκα. Ἄλλωστε οἱ γυναῖκες ἔχουν μιὰ πολὺ κακὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ τους ὅσον ἀφορᾷ τίς πολιτικὲς ικανότητές τους, γιατί καθὼς ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸ πολιτικὸ παιχνίδι ἐπὶ αἰῶνες, τὸ ἀγνοοῦν, τὸ φοβοῦνται, τὸ ἀποφεύγουν.

3) Ἡ πολυτάραχη καὶ ἀμορφοποίη-
τη πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας δὲν ἐπέτρεψε, στὸ σχετικὰ μικρὸ διάστημα πού ὑπάρχουμε σαν κράτος, τὴ δημιουργία κομμάτων σωστὰ ὀργανωμένων.

Κόμματα ἀρχῶν μετὰ ἀψογὴ ἐσωτερικὴ ὀργάνωση καὶ καταστατικὸ τώρα γίνεται κάποια προσπάθεια γιὰ νὰ δημιουργηθοῦν σύμφωνα μετὰ τὰ δυτικοευρωπαϊκὰ πρότυπα τῆς πλουραλιστικῆς Δημοκρατίας. Μέχρι σήμερα δέσποζε καὶ δεσπόζει ὁ τύπος τοῦ ἀρχηγικοῦ κόμματος κατὰ τὴν παραδοσιακὴ του μορφή. Ὁ ἀρχηγὸς εἶναι βασικὰ ὁ δημιουργὸς τοῦ κάθε κόμματος, ὁ ἐμπνευστὴς καὶ καθοδηγητὴς του, καὶ ὅταν λείπει ἀπὸ τὸ προσκήνιο ἢ ἀποτύχει τὸν ἀκολουθεῖ κατὰ κανόνα στὴν τύχη του καὶ τὸ κόμμα του. Λοιπὸν μέσα σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς Ὄργανισμοὺς εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ σταδιοδρομήσῃ μιὰ γυναίκα, γιατί δὲν ἐξαρτᾶται ἡ τύχη της ἀπὸ τὸ ταλέντο, τίς γνώσεις καὶ τὴν ικανότητά της, στοιχεῖα ὑποκειμενικὰ πού συνθέτουν τὴν πολιτικὴ της προσωπικότητα, ἀλλὰ ἀπὸ παράγοντες ἀντικειμενικὸς πού δὲν τοὺς ἐλέγχει. Σὲ κόμματα μετὰ σωστὴ ὀργανωτικὴ δομὴ καὶ μετὰ μεγάλο ἀριθμὸ γυναικῶν - μελῶν θὰ ἦταν δύσκολο νὰ ἀγνοηθοῦν τὰ γυναικεῖα στελέχη πού ἐνδεχομένως θὰ σταδιοδρομοῦσαν πολιτικὰ μέσα στοὺς κόπους τους. Γυναικεῖα τμήματα ὑπῆρξαν χωριστὰ ἀπὸ τότε πού δόθηκε ἡ ψήφος στὴ γυναίκα, ἀλλὰ ὁ ρόλος τους ἦταν τελείως περιθωριακός. Οἱ γυναῖκες πού συμμετεῖχαν εἶχαν ἀπόλυτη κομματικὴ συνείδηση ἀλλὰ ἀπλῶς σαν ὀπαδοὶ τοῦ κόμματος, χωρὶς ἔχνος φεμινιστικῆς ἀντίληψης. Ὅσο γιὰ ἰσοτιμία στὴ χώρα μας, τὴν ἐποχὴ πού ἰδρύθηκαν αὐτὰ τὰ γυναικεῖα τμήματα, οὔτε λόγος μπορεῖ νὰ γίνῃται.

4) Ἡ ἀντίδραση τῶν ἀνδρῶν γενικὰ, πού δὲν ἀποδέχονται εὐκόλα τὴν παρουσία τῆς γυναίκας στὴν πολιτικὴ σκηνή, κυρίως ὁ μέσος Ἕλληνας, οὔτε νὰ τὸ συλλάβῃ μπορεῖ, ὅτι ἡ γυναίκα του, ἡ κόρη του ἢ ἡ ἀδελφὴ του, θὰ στραφοῦν κατὰ τὴ γνώμη του, πρὸς τὸν ἀποκλειστικὰ ἀνδρικό αὐτὸν τομέα. Αὐτὰ ἰσχύουν στὴν οἰκογένεια. Στὸ κόμμα πάλι, ἡ ἀντίδραση τοῦ ἀνδρικοῦ κατεστημένου, κυρίως γιὰ τίς ικανές, ἀντιδρᾷ πολὺμορφα καὶ πολυποικίλα, βρίσκοντας πάντα τρόπους νὰ ἀποκλείει τίς γυναῖκες ἀπὸ θέσεις κλειδιά, καὶ ἀπὸ κέντρα λήψεως ἀποφάσεων καθορίζοντας πάντα ἔντεχνα τὴν ἱεραρχικὴ στασιμότητα τους. Οἱ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις ἐνισχύουν τὸν ἄγραφο αὐτὸ κανόνα.

5) Ἡ ἄγνοια τοῦ θέματος ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῶν Ἑλληνίδων, γιατί δὲ γνωρίζουν τί ρόλο μποροῦν οἱ ἴδιες νὰ παίξουν στὸ κόμμα καὶ τί ρόλο παίξει τὸ κόμμα στὴ διαμόρφωση τῆς πολιτικοοικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Γιατὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἀποτελοῦν ἐνωτικὸς ὀργανισμοὺς καὶ διαμορφώνουν ἀπὸ τίς διαφορετικὲς γνώμες τῶν ἀτόμων αὐτὸ πού ἀπαιτεῖ τὸ γενικὸ καλὸ, ἐνιαῖα πολιτικὰ προγράμματα, πού προσπαθοῦν νὰ τὰ ἐφαρμόσουν στὴν πράξη. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους ὀργάνωση δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζουμε οἱ γυναῖκες, γιατί ὅταν τὸ κόμμα ἔρθῃ στὴν ἐξουσία θὰ ἐφαρμόσει τὸ πρόγραμμά του, κι ἂν ἀπουσιάζουν οἱ γυναῖκες ἀπὸ κεῖ πού νομοθετοῦνται οἱ κανό-

νες που ρυθμίζουν τα της ζωής τους γενικά, θα φιλολογοῦν, θα διατυπώνουν αιτήματα χωρίς να μπορούν να τα υλοποιήσουν. Γιατί οι γυναίκες δεν έχουν ακόμη συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι όσο περισσότερες φθάσουν στο κοινοβούλιο τόσο μεγαλύτερη ελπίδα υπάρχει για τη λύση των προβλημάτων τους.

6) Τελευταῖος σοβαρὸς λόγος πρέπει να θεωρηθεῖ ἡ μη τ ρ ό τ η τ α, ἡ ὁποία ἐπενεργεῖ ἀνασταλτικά. Οἱ γυναῖκες, μετὴ διαμόρφωση τῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦν, ὅπως δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν συνεχῆ καὶ ἀδιατάραχη σταδιοδρομία στὸν τομέα τῆς ἐργασίας τους, θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὑπεράνθρωπες γιὰ νὰ μπορέσουν ἐπιπλέον νὰ σταδιοδρομήσουν πολιτικά παράλληλα μετὶς μητρικῆς ὑποχρεώσεως καὶ τὶς φροντίδες τοῦ νοικοκυριοῦ γιὰ ὅλη τὴν οἰκογένεια· ἢ νὰ ἀρχίσουν σὲ μεγάλη ἡλικία τὴν πολιτικὴ τους σταδιοδρομία, ἀλλὰ τότε τὰ πράγματα εἶναι ἀκόμη πιὸ δύσκολα μετὶς ἀντιλήψεως πού ἐπικρατοῦν σήμερα καὶ τὴν προβολὴ νέων ἀνθρώπων, κυρίως ἀπὸ τὰ κόμματα.

7) Τέλος, θάθελα νὰ προσθέσω τὸ πολυδάπανο τῶν ἐκλογῶν σήμερα πού τείνουν νὰ γίνονται ἀμερικανικοῦ τύπου καὶ πού γιὰ νὰ τὶς ἀντιμετωπίσει ἐπαναληπτικὰ ὁ γυναικεῖος προϋπολογισμὸς εἶναι τελείως ἀδύνατο.

Πρέπει νὰ τονισθεῖ ἀκόμη ὅτι δύσκολα ἀντιμετωπίζονται ἀπ' τὶς γυναῖκες πού θέλουν νὰ πολιτευθοῦν ὁ ἀντα-

γωνισμὸς ἀπὸ φίρμες τῆς πολιτικῆς ἢ τοῦ θεάτρου.

Τί πρέπει νὰ γίνεῖ;

1. Διαφώτιση τῶν γυναικῶν πάνω στὸ θέμα Δημόσια Ζωή — Πολιτικὴ μετὰ ὅλα τὰ μέσα ἐνημέρωσης (Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση).

2. Ἐνταξὴ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερων γυναικῶν μέσα στὰ κόμματα.

3. Νὰ διαφωτισθοῦν οἱ γυναῖκες ὥστε νὰ συνηθίσουν στὴν ἰδέα ὅτι πρέπει νὰ ψηφίζουν καὶ γυναῖκες γιὰτὶ αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τους.

4. Κινητοποίηση ὅλων τῶν γυναικείων σωματείων καὶ ὀργανώσεων σὲ πανελλαδικὴ κλίμακα ὥστε τὰ κόμματα νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ προωθοῦν καὶ γυναῖκες σὲ ὅλη τὴν ἱεραρχικὴ κλίμακα καὶ στὰ κέντρα λήψεως ἀποφάσεων.

5. Στὶς ἐκλογὲς νὰ ὑπάρχουν ὅπωςδήποτε καὶ γυναῖκες ὑποψήφιστες σὲ κάθε ψηφοδέλτιο, καὶ

6. Νὰ ἀλλάξει ὁ ἐκλογικὸς Νόμος κατὰ τὸ Ἀγγλικὸ πρότυπο, πού κάθε ὑποψήφιος δικαιούται ἔξοδα μέχρι 1.000 λίρες (75.000 Δρχ.) καὶ δωρεὰ ταχυδρομεῖο, ὥστε νὰ μποροῦν γυναῖκες ταλαντούχες κάθε τάξης οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς νὰ πολιτευθοῦν, ἐπαναληπτικὰ μάλιστα, γιὰ νὰ φθάσουν τὸ στόχο τους.